

Синчак Богдан Анатолійович,
доктор філософії з журналістики, доцент,
завідувач кафедри журналістики
ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»
orcid.org/0000-0002-8186-5692
bsynchak@gmail.com

ПРОНИКНЕННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ ІДЕЙ ІЗ РОСІЙСЬКИХ МЕДІА В УКРАЇНСЬКІ ЗМІ ЧЕРЕЗ ІНОЗЕМНІ ВИДАННЯ

Актуальність дослідження зумовлюється зростанням впливу іноземних видань на українську аудиторію на тлі їх інтеграції в український інфопростір. Дослідження зорієнтоване на визначення специфіки інформаційного впливу закордонних англомовних видань на українське суспільство в умовах активного функціонування глобальної інформаційної війни. У ході дослідження встановлено, що на тлі повномасштабної війни в українських мас-медіа реалізується активна протидія російській дезінформації, проте окремої уваги потребують і зарубіжні видання, котрі вже користуються в Україні певним авторитетом, але вони й самі можуть бути жертвами російської пропаганди, оскільки, згідно з даними досліджень, ще у 2018 р. було встановлено, що «частка російського інформаційного впливу припадає аж на 62% утручань у внутрішні справи інших держав». Отже, російські наративи можуть поширюватися в український інфопростір зокрема й за допомогою посилення на західні медіа, у матеріали яких вони вже були вміщені. Визначено, що кількісна перевага під час акредитації журналістів у зонах бойових дій протягом перших пів року повномасштабної війни належить саме іноземним ЗМІ. Це вказує на видозмінення специфіки інформаційного впливу в російсько-українській інформаційній війні. Саме тому заявлена проблематика потребує актуальних досліджень у контексті вироблення механізмів протидії інформаційній війні. Окрема увага звертається на те, що однією з провідних світоглядних концепцій російської пропаганди виступає теза, що в Україні відбувається не російська агресія, а протистояння Росії та НАТО. Таку позицію активно просувають російські ЗМІ. Відповідно, іноземні медіа, цитуючи їх, автоматично ретранслюють означений меседж. Це один із прикладів того, як російська пропаганда може поширюватися в іноземних медіа і з них навіть потрапляти й в українські.

Ключові слова: іноземні англомовні видання в Україні, російсько-українська інформаційна війна, вплив журналістики на суспільство, російська пропаганда за кордоном, повномасштабна гібридна війна.

Synchak Bohdan,
PhD in Journalism, Associate Professor,
Head of the Department of Journalism
Ukrainian Institute of Arts and Sciences
orcid.org/0000-0002-8186-5692
bsynchak@gmail.com

PENETRATION OF PROPAGANDA IDEAS FROM RUSSIAN MEDIA INTO UKRAINIAN MEDIA THROUGH FOREIGN PUBLICATIONS

The relevance of the study is determined by the growing influence of foreign publications on the Ukrainian audience against the background of their integration into the Ukrainian information space. The study is focused on determining the specifics of the information impact of foreign English-language publications on Ukrainian society in the conditions of the active functioning of the global information war. In the course of the study, it was established that, against the background of a full-scale war, the Ukrainian mass media is actively countering Russian disinformation, however, foreign publications that already enjoy a certain authority in Ukraine, but they themselves may be victims of Russian propaganda, also need special attention studies as early as 2018 found that «the share of Russian informational influence accounts for as much as 62% of interventions in the internal affairs of other states.» Therefore, Russian narratives can be spread in the Ukrainian information space, in particular, with the help of a link to Western media, in whose materials they have already been included. It was determined

that the quantitative advantage during the accreditation of journalists in combat zones during the first six months of a full-scale war belongs to foreign mass media. This indicates a change in the specifics of information influence in the Russian-Ukrainian information war. That is why the stated problem needs actual research in the context of developing mechanisms for countering information warfare. In the course of the study, special attention is paid to the fact that one of the leading worldview concepts of Russian propaganda is the thesis that Ukraine is not a Russian aggression, but a confrontation between Russia and NATO. This position is actively promoted by the Russian mass media. Accordingly, foreign media, quoting them, automatically rebroadcast the specified message. This is one of the examples of how Russian propaganda can spread in foreign media, and from them even get into Ukrainian media.

Key words: foreign English-language publications in Ukraine, Russian-Ukrainian information war, influence of journalism on society, Russian propaganda abroad, full-scale hybrid war.

Постановка проблеми. Проблематика інтеграції західних видань в український інфопростір значною мірою актуалізувалася напередодні російського повномасштабного вторгнення в Україну наприкінці лютого 2022 р. Тоді українська громадськість особливо активно почала моніторити шпальти закордонних видань, адже там з'явилося чимало контенту, присвяченого саме українським питанням. Завдяки українським ЗМІ, які часто цитували іноземних колег, цій допитливості навіть не став на заваді мовний бар'єр. У попередньому дослідженні вже було «ідентифіковано наявність конфронтаційних елементів інформаційної війни на тлі зовнішньої ескалації російських військових довкола України» (Синчак, 2022, с. 85–87). Тут, зокрема, йдеться про інформаційну війну між росією та колективним Заходом, у межах якої країна-агресор висувала свої ультиматуми щодо самовизначення української євроінтеграції та потенційного вступу в НАТО, натомість західні партнери обіцяли надання військової допомоги та налагодження колективних зусиль для підтримки України. Це інформаційне протистояння було кваліфіковане як перша інформаційна війна в прямому ефірі. Щодо участі іноземних медіа у цьому процесі наглядними є дані Міноборони, згідно з якими «майже тисячу іноземних журналістів акредитували за два дні» до початку повномасштабного вторгнення «за спрощеною процедурою в районі операції Об'єднаних сил» (Детектор медіа (1), 2022), а протягом перших пів року війни ця цифра зросла до понад шести тисяч (Детектор медіа (2), 2022). Така кількість іноземних журналістів в Україні свідчить, зокрема, і про інтеграцію західних видань в український інфопростір. Однак при цьому зростають загрози українській інформаційній безпеці. Предметніше про актуальність заявленої дослідницької

траєкторії свідчать результати дослідження науковців Принстонського університету Д.А. Мартін, Дж.Н. Шапіро та М. Недашковська згідно з якими «частка російського інформаційного впливу припадає аж на 62% утрочань у внутрішні справи інших держав» (Martin, Shapiro, Nedashkovskaya, 2019, с. 15–17). Дослідження проводилося на основі аналізу інформаційного контенту в 24 різних країнах у період із 2013 по 2018 р., що дає змогу розуміти масштабність російських інформаційних спецоперацій. У статті, зокрема, йдеться про те, що зафіксовані спроби іноземного впливу є «скоординованими кампаніями однієї держави з метою впливу на один або кілька конкретних аспектів політики в іншій державі через канали ЗМІ, включаючи соціальні медіа, шляхом створення контенту, розробленого так, щоб він виглядав як місцевий для цільової держави» (Martin, Shapiro, Nedashkovskaya, 2019, с. 15–17). Отже, попри те, що на тлі повномасштабної війни в українських мас-медіа реалізується активна протидія російській дезінформації, окремої уваги потребують і зарубіжні видання, котрі вже користуються в Україні певним авторитетом, проте вони й самі можуть бути жертвами російської пропаганди. Саме тому **метою дослідження** є визначення специфіки інформаційного впливу закордонних англomовних видань на українське суспільство в умовах активного функціонування глобальної інформаційної війни.

Стан розробленості теми дослідження. Українські науковці й дослідники з різних боків розглядають проблемне явище інтеграції закордонних медіа в український інфопростір на тлі повномасштабного російського вторгнення. Наприклад, О. Харитоненко, Л. Савенкова та С. Шевчук зазначають, що «огляд закордонних медіа все ще не найпоширеніший жанр українських видань», автори також звертають

увагу на розширення функцій оглядів, за їхніми словами, «публікації дають змогу зрозуміти, яким є імідж України за кордоном, які досягнення і недоліки інформаційної політики, як можна далі її коригувати» (Харитоненко, Савенкова, Шевчук, 2023, с. 201–203). Натомість І. Костиря та М. Шевченко звертають увагу на проблематику інтеграції української культури в західний інфопростір, зазначаючи, що «поширення книжок сучасних українських письменників напряму пов'язане з намаганнями послабити позиції Росії у впливі на культуру Східної Європи» (Костиря, Шевченко, 2021, с. 99–102). Тут йдеться про участь України в глобальній інформаційній війні ще до повномасштабного вторгнення. На думку Н. Шульської, Р. Зінчук та М. Навальної, «аналіз антифейкових ресурсів, наявних в українському інфорпросторі, засвідчив, що вітчизняна медіасфера наповнена якісними засобами протидії неправдивій інформації в умовах воєнного стану» (Шульська, Зінчук, Навальна, 2022, с. 268). Таким чином, науковці підкреслюють активізацію українського інформаційного простору в контексті протидії ворожій дезінформації. А Шевчук зауважує, що «на зміну сприйняття образу України повпливав інтегруючий чинник українського суспільства в умовах військового часу» (Шевчук, 2022, с. 80). Ідеться про консолідацію українського суспільства в колективному опорі російській агресії.

Отже, огляд актуальних публікацій показує, що загалом заявлена проблематика привертає увагу українських дослідників, проте в наведених дослідженнях не дається комплексна характеристика визначенню специфіки інформаційного впливу закордонних англомовних видань на українське суспільство в умовах активного функціонування глобальної інформаційної війни.

Виклад основного матеріалу. Проблема інтеграції західних видань в український інфопростір зумовлюється низкою чинників, одним з яких є питання щодо необхідності посилення інформаційної безпеки України на тлі збільшення іноземних джерел інформації та необхідності їх верифікації. Основна небезпека тут полягає у тому, що часто інформація з іноземних ЗМІ може сприйматися українським суспільством як істина в останній інстанції. Це зумовлено тим, що уявлення українців

про загальний рівень дотримання стандартів професійної журналістської діяльності закордонними медіа є дещо вищим, аніж уявлення про роботу українських ЗМІ. Це може пояснюватися попереднім бекграундом, зокрема як олігархізацією українського медіапростору (Синчак (1), 2021, с. 167), так і функціонуванням проросійських медіа в Україні (Синчак (2), 2021, с. 216), які за рахунок фінансування тривалий час були популярними, при цьому понижуючи сприйняття поняття якості в журналістській діяльності українських медіа. Проте з поширенням цілеспрямованого російського маніпулятивного впливу в ЗМІ зіштовхуються не лише українські ЗМІ. У дослідженні «Детектор медіа» щодо діяльності російської пропаганди в медійному просторі Глобального Півдня окрема увага звертається на те, що кремль в іноземних медіа «поширює «розмиті» теми під цілі своєї пропаганди й додає до них кліше, що в Україні відбувається не російська агресія, а протистояння Росії та НАТО. Це загрожує тим, що знижує значущість України у власному захисті та нівелює її роль як суб'єкта геополітики й міжнародних відносин» (Бідочко, Півторак, Худіш, Рощина, 2023). Таким чином, російські наративи можуть поширюватися в український інфопростір, зокрема, й за допомогою посилення на західні медіа, у матеріали яких вони вже були вміщені. Доволі цікавим є баланс висвітлення російсько-української повномасштабної війни українськими та іноземними ЗМІ. Для прикладу розглянемо співвідношення акредитації українських та іноземних журналістів у зоні бойових дій протягом п'яти місяців повномасштабної війни (рис. 1).

Згідно з інформацією від керівника експертної групи Директорату інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій Міністерства оборони України О. Мотузника, лише за два дні до початку повномасштабної війни було акредитовано майже тисячу іноземних журналістів (Детектор медіа (1), 2022), протягом наступних пів року ця цифра зросла аж до понад шести тисяч, натомість українських журналістів було акредитовано понад чотири тисячі (Детектор медіа (2), 2022). Загальна кількість відмов в акредитації, що становить менше двох із половиною відсотків, свідчить про високий рівень доступу до висвітлення реалій війни як іноземними, так і українськими ЗМІ. Проте

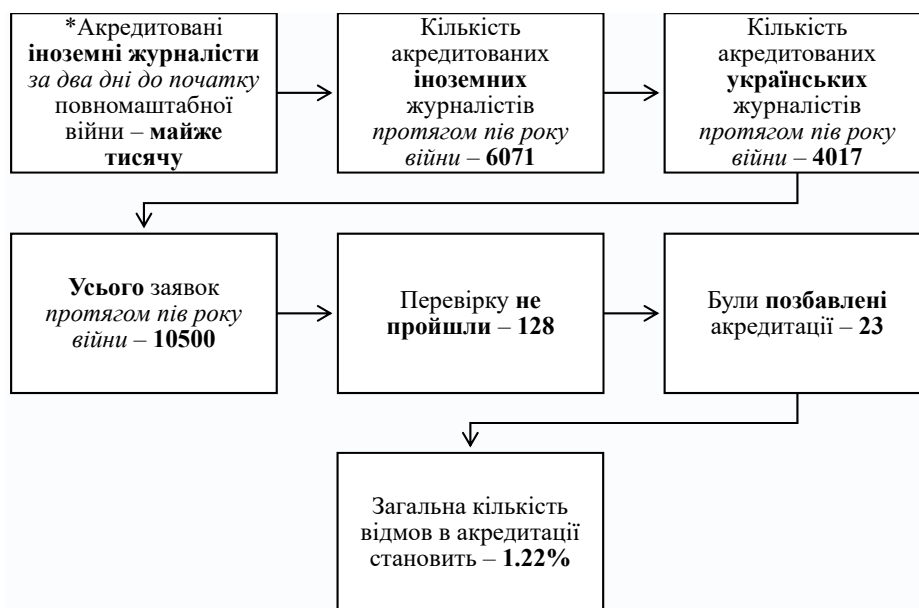

Рис. 1. Співвідношення акредитації українських та іноземних журналістів у зоні бойових дій протягом п'яти місяців повномасштабної війни (Детектор медіа (1), 2022), (Детектор медіа (2), 2022)

кількісна перевага у дві тисячі акредитованих іноземних журналістів указує на видозмінення специфіки інформаційного впливу в російсько-українській інформаційній війні. Тут, зокрема, йдеться про посилення впливу закордонних англомовних видань на українське суспільство.

Але проблема полягає у тому, що вони й самі піддаються російському впливу, що становить небезпеку в умовах активного функціонування глобальної інформаційної війни. Предметно про масштаби російської дезінформаційної кампанії свідчать результати дослідження проєкту Debunk.org, згідно з якими протягом 2022 р. росія витратила на просування пропаганди через державні медіа \$1,9 млрд замість запланованих \$1,5 млрд, а 50% цих коштів бюджету спрямовано на RT (Russia Today), ВГТРК (Всеросійську державну телевізійну і радіомовну компанію) та медіагрупу «Росія сьогодні» (Укрінформ, 2023). У контексті дослідження увагу привертає RT, адже цей російський мовник орієнтований саме на зарубіжну аудиторію, він нині веде мовлення у європейських країнах «шістьма мовами: англійською французькою, німецькою, іспанською, арабською та сербською», і «незважаючи на запроваджені в березні 2022 року санкції ЄС, у країнах Євросоюзу продовжує мовлення, адже тоді забороненим стало лише мовлення російською» (Радіо Свобода, 2024). Це вказує на те,

що західні медіа й надалі піддаються впливу російської пропаганди. За словами дослідників проєкту Debunk.org, «пропаганда, спрямована на іноземні країни, важлива для створення підтримки Росії на міжнародній арені, особливо для пошуку нових партнерів» (Debunk.org, 2023). Отже, комплексна робота з поширенням російської дезінформації активно реалізується на західні медіа й сьогодні.

Висновки. В останні десятиліття значно посилюється функціонування глобальної інформаційної війни, зокрема між росією та колективним Заходом. У певний період часу її плацдарм було сконцентровано довкола України, а саме напередодні російського повномасштабного вторгнення в Україну 2022 р. Відтоді західні видання стали невід'ємною частиною українського інфопростору. Однак ця інтеграція в українське інформаційне сьогодні не окрім позитивного має й негативний бік, оскільки росія активно поширює свою пропаганду й на західну аудиторію, зокрема через іноземні медіа. Це є загрозою для української інформаційної безпеки, адже завдяки авторитету західних медіа українською аудиторією інформація з таких джерел може сприйматися як істина в останній інстанції. Специфіка протидії інформаційному впливу змінилася на тлі інтеграції закордонних англомовних видань

в український інформаційний простір. У контексті цього зростає значимість дотримання журналістських професійних стандартів як українськими, так і закордонними ЗМІ. Особливої уваги потребують проекти, зорієнтовані

на підвищення рівня медіаграмотності української та зарубіжної аудиторії. Заявлена проблематика потребує подальших актуальних досліджень з огляду на свою глобальність та суспільну значущість.

Список використаних джерел:

1. Бідочко, Л., Півторак, О., Худіш, П., Рошина, А. (2023). Війна і битва нарративів: Як російська пропаганда діє в медійному просторі Глобального Півдня. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/210274/2023-04-19-viyna-i-bytva-naratyviv-yak-rosiyska-propaganda-diie-v-mediynomu-prostori-globalnogo-pivdnya/> (дата перегляду: 15.02.24).
2. Костиця, І., Шевченко, М. (2021). Стан українського інформаційного простору як відображення позиції України в глобальному культурному дискурсі: реалії та перспективи. *Український інформаційний простір*. № 2 (8), С. 98–106.
3. Харитоненко, О., Савенкова, Л., Шевчук, С. (2023). Огляди закордонних медіа та інформаційна політика України під час війни в 2022–2023 рр.: погляд редактора. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Вип. 1 (49). С. 200–207.
4. У країнах Євросоюзу, незважаючи на санкції, продовжується мовлення прокремлівських Russia Today та Sputnik – Радіо Свобода. Радіо Свобода, 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-russia-today-sputnik/32800746.html> (дата перегляду: 04.03.24).
5. Протягом 2022 року росія витратила на просування пропаганди через державні медіа \$1,9 млрд замість запланованих \$1,5 млрд. 50% бюджету спрямовано на RT, ВГТРК та медіагрупу «Росія сьогодні». *Укрінформ*, 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3711327-rosia-torik-vitratila-na-propagandu-u-media-19-milarda.html> (дата перегляду: 04.03.24).
6. Понад 6 тисяч іноземних журналістів акредитувались в Україні для роботи в зоні бойових дій (2). *Детектор медіа*, 2022. URL: <https://detector.media/infospace/article/200557/2022-06-29-ponad-6-tysyach-inozemnykh-zhurnalistiv-akredytuvalys-v-ukraini-dlya-roboty-v-zoni-bojovykh-diy/> (дата перегляду: 20.02.24).
7. Майже тисячу іноземних журналістів вже акредитували за спрощеною процедурою в районі ООС – Міноборони (1). *Детектор медіа*, 2022. URL: <https://detector.media/infospace/article/196801/2022-02-23-mayzhe-tysyachu-inozemnykh-zhurnalistiv-vzhe-akredytuvaly-za-sproshchenoyu-protseduroyu-v-rayoni-oos-minoborony/> (дата перегляду: 20.02.24).
8. Martin, D.A., Shapiro, J.N., Nedashkovskaya, M. (2019). Recent Trends in Online Foreign Influence Efforts. *Journal of Information Warfare*. Vol. 18. No. 3. Special Edition (Winter 2019), pp. 15–48 (34 pages). URL: <https://www.jstor.org/stable/26894680> (дата перегляду: 15.02.24).
9. Kremlin spent 1.9 billion USD on propaganda last year, the budget exceeded by a quarter. *debunk.org*, 2023. URL: <https://www.debunk.org/kremlin-spent-1-9-billion-usd-on-propaganda-last-year-the-budget-exceeded-by-a-quarter> (дата перегляду: 04.03.24).
10. Синчак, Б. (2022). Прямоефірна інформаційна війна та російсько-українська війна 2022-го на медійному плацдармі. *Український інформаційний простір*. № 2(10), С. 85–97. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269826> (дата перегляду: 15.02.24).
11. Синчак, Б.А. (2) (2021). Свобода слова та журналістські стандарти в контексті блокування «телеканалів Медведчука». *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. Т. 32 (71). № 4 (3). С. 211–218.
12. Синчак, Б.А. (1) (2021). Oligarchization and Offshorization as a Problem Transparencies of the Ukrainian Media Market. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. Т. 32 (71). № 6. Т. 3. С. 165–171.
13. Шульська, Н., Зінчук, Р., Навальна, М. (2022). Антифейкові ресурси сучасного медіапростору України в умовах інформаційної війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. Т. 33 (72). № 4. Ч. 2. С. 268–273.
14. Шевчук, А. (2022). Образ України в закордонному інформаційному просторі: маг. квал. роб.: 291. Вінниця. 89 с.

References:

1. Bidochko, L., Pivtorak, O., Khudish, P., Roshchyna, A. (2023). Viina i bytva naratyviv: Yak rosiiska propahanda diie v mediinomu prostori Hlobalnogo Pivdnia [War and Battle of Narratives: How Russian Propaganda Works in the

Media Space of the Global South]. *Detektor media* [Media detector], 2023. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/210274/2023-04-19-viyna-i-bytva-naratyviv-yak-rosiyska-propaganda-diie-v-mediynomu-prostori-globalnogo-pivdnya/> (data perehliadu: 15.02.24) [in Ukrainian].

2. Kostyria I., Shevchenko M. Stan ukrainskoho informatsiinoho prostoru yak vidobrazhennia pozytsii Ukrainy v hlobalnomu kulturnomu dyskursi: realii ta perspektyvy [The state of the Ukrainian information space as a reflection of Ukraine's position in the global cultural discourse: realities and prospects]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir* [Ukrainian information space], 2021. №2 (8), S. 98–106. [in Ukrainian].

3. U krainakh Yevrosoiuzu, nezvazhaiuchy na sanktsii, prodovzhuietsia movlennia prokremlivskykh Russia Today ta Sputnik – Radio Svoboda [In the EU countries, despite the sanctions, the pro-Kremlin Russia Today and Sputnik – Radio Liberty continue to broadcast]. *Radio Svoboda* [Radio Liberty], 2024. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-russia-today-sputnik/32800746.html> (data perehliadu: 04.03.24). [in Ukrainian].

4. Protiahom 2022 roku rosiia vytratyla na prosuvannia propahandy cherez derzhavni media \$1,9 mlrd zamist zaplanovanykh \$1,5 mlrd. 50% biudzhetu spriamovano na RT, VHTRK ta mediahrupu «Rosiiia sohodni» [During 2022, Russia spent \$1.9 billion on promoting propaganda through state media instead of the planned \$1.5 billion. 50% of the budget is directed to RT, VGTRK and the Russia Today media group.]. *Ukrinform*, [Ukrinform,], 2023. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3711327-rosia-torik-vitratila-na-propagandu-u-media-19-milarda.html> (data perehliadu: 04.03.24). [in Ukrainian].

5. Ponad 6 tysiach inozemnykh zhurnalistiv akredytuvalys v Ukraini dlia roboty v zoni boiovykh dii (2) [More than 6,000 foreign journalists were accredited in Ukraine to work in the war zone]. *Detektor media* [Media detector], 2022. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/200557/2022-06-29-ponad-6-tysyach-inozemnykh-zhurnalistiv-akredytuvalys-v-ukraini-dlya-roboty-v-zoni-boyovykh-diy/> (data perehliadu: 20.02.24). [in Ukrainian].

6. Maizhe tysiachu inozemnykh zhurnalistiv vzhe akredytuvaly za sproshchenoiu protseduroiu v raioni OOS – Minoborony (1) [Almost a thousand foreign journalists have already been accredited under the simplified procedure in the area of the Ministry of Defense]. *Detektor media* [Media detector], 2022. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/196801/2022-02-23-mayzhe-tysyachu-inozemnykh-zhurnalistiv-vzhe-akredytuvaly-za-sproshchenoyu-protseduroyu-v-rayoni-oos-minoborony/> (data perehliadu: 20.02.24). [in Ukrainian].

7. Martin, D.A., Shapiro, J.N., Nedashkovskaya, M. (2019). Recent Trends in Online Foreign Influence Efforts. *Journal of Information Warfare*, Vol. 18, No. 3, Special Edition (Winter 2019), pp. 15–48 (34 pages). Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/26894680> (last view: 15.02.24). [in English].

8. Kremlin spent 1.9 billion USD on propaganda last year, the budget exceeded by a quarter. *debunk.org*, 2023. Retrieved from: <https://www.debunk.org/kremlin-spent-1-9-billion-usd-on-propaganda-last-year-the-budget-exceeded-by-a-quarter> (last view: 04.03.24). [in English].

9. Synchak, B. (2022). Priamofirna informatsiina viina ta rosiisko-ukrainska viina 2022-ho na mediinomu platsdarmi [Live information war and the Russian-Ukrainian war 2022 on the media bridgehead]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir* [Ukrainian information space], №2 (10), S. 85–97. Retrieved from: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269826> (data perehliadu: 15.02.24). [in Ukrainian].

10. Synchak, B.A. (2) (2021). Svoboda slova ta zhurnalistycki standarty v konteksti blokuvannia «telekanaliv Medvedchuka» [Freedom of speech and journalistic standards in context blocking «Medvedchuk TV channels»]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu im. V.I. Vernadskoho* [Scientific notes of the Tavri National University named after V.I. Vernadskyi]. Seriiia: Filolohiia. Zhurnalistyka. T. 32 (71) № 4 (3), S. 211–218. [in Ukrainian].

11. Synchak, B.A. (1) (2021). Oligarchization and Offshorization as a Problem Transparencies of the Ukrainian Media Market. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu im. V.I. Vernadskoho* [Scientific notes of the Tavri National University named after V.I. Vernadskyi]. Seriiia: Filolohiia. Zhurnalistyka. Tom 32 (71). № 6 Tom 3, S. 165–171. [in English].

12. Shulska, N., Zinchuk, R., Navalna, M. (2022). Antyfeikovi resursy suchasnoho mediaprostoru ukrainy v umovakh informatsiinoi viiny [Anti-fake resources of the modern media space of Ukraine in the conditions of information war]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho* [Scientific notes of the Tavri National University named after V.I. Vernadskyi], Seriiia: Filolohiia. Zhurnalistyka Tom 33 (72) № 4 Ch. 2. S. 268–273. [in Ukrainian].

13. Shevchuk, A. (2022). Obraz Ukrainy v zakordonnomu informatsiinomu prostori: mah. kval. rob. [The image of Ukraine in the foreign information space: master's thesis] *Spetsialnist 291 Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii, OP «Mizhnarodni komunikatsii ta mediatsiia v umovakh konfliktnoho vrehuliuvannia»*. *Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa* [Vasyl Stus Donetsk National University], Vinnytsia, 89 s. [in Ukrainian].